

Antibioticareductie in goede richting, maar ...

Boerenbondvoorzitter Sonja De Becker zei vorig weekend op PlattelandsTV in 'De Voorzitters' dat er in de landbouw altijd sprake is van een 'maar'. Ze zei dat naar aanleiding van het gunstige verloop van de veldwerkzaamheden. Ook daar hoorden alweer kanttekeningen bij. Die 'maar' komt eveneens terug bij de jongste resultaten inzake de reductie van het antibioticagebruik in de veehouderij. Die gaat de goede kant op, maar er is nog een weg te gaan.

Jacques Van Outryve / Illustratie: Joris Snaet

Antimicrobiële resistentie (AMR) vormt wereldwijd een enorme uitdaging voor de volks- en diergezondheid. Antibioticagebruik is de belangrijkste oorzaak van AMR. Nochtans hebben mens en dier er alle belang bij dat antibiotica beschikbaar blijven en ingezet kunnen blijven worden. Vandaar de roep naar een duurzaam gebruik ervan. In ant-

woord op de antimicrobiële resistentie werden ook in ons land ambitieuze doelstellingen voor de reductie van het antibioticagebruik opgesteld, die in 2016 werden vastgelegd in een AB-convenant met de overheid. Het jongste rapport van de Belgische waakhond BelVet-SAC (*Belgian Veterinary Surveillance of Antibacterial Consumption*), dat vorige week gepubliceerd werd,

onthult dat de veehouderij op de goede weg is om de doelstellingen te halen. In 2018 werd de grootste reductie genoteerd sinds 2011. Er zijn wel pijnpunten en die moeten dringend aangepakt worden. In februari hebben we al een 'Focus van de week' gewijd aan antibioticareductie, naar aanleiding van de voorstellen van de Europese Commissie ►

Focus deze week

over het GLB na 2020. Europa wil antibioticareductie onderdeel maken van de strategische plannen die de lidstaten moeten opstellen in het kader van het nieuwe GLB. Deze plannen bevatten voorwaarden voor het toekennen van Europese landbouwsteun. Tegelijk werd gewezen op de Europese en internationale multidisciplinaire aanpak van de AMR-problematiek. Het internationale begrip *One health* illustreert hoe sterk gezondheid van mens, dier en omgeving (milieu) in dit kader met elkaar verweven zijn en dan ook gezamenlijk aangepakt moeten worden.

Goed en minder goed nieuws

In 2018 werd de grootste reductie in het gebruik van antibiotica in de diergeneeskunde verwezenlijkt sinds 2011, met name een daling met 12,8% tegenover 2017. Dat brengt de reductie voor het totale gebruik van antibiotica in ons land sinds 2011 op 35,4%. “Er is nog een weg te gaan om tegen 2020 de vereiste 50% te bereiken, maar het doel komt in zicht”, zegt Jeroen Dewulf van het kenniscentrum Amcra (*Antimicrobial Consumption and Resistance in Animals*). Volgens Dewulf is het best mogelijk dat ons land met dit resultaat opschuift van de staart naar de middenmoot van het Europees peloton. Het gebruik van antibiotica in gemedicineerde voeders lag in 2018 9,2% lager dan in 2017 en is nu in totaal 69,8% lager dan in 2011, waarmee de doelstelling van ‘50% tegen 2017’ bereikt blijft. Minder goed is de punctuele stijging in 2018 van de kritische belangrijke antibiotica (rode producten) met 34,4%. Dat lijkt veel, maar het gaat om relatief weinig product. Volgens Amcra is het hoe dan ook een pijnpunt dat niet ongemoeid kan blijven. Het gebruik van deze kritische antibiotica werd sinds 2011 verminderd met 79,1%. Weliswaar is dat beter dan de doelstelling van 75%, die pas in 2020 gehaald moest worden, maar het

vraagt toch aandacht. Positief is dan weer het feit dat het gebruik van colistine voor het zesde opeenvolgende jaar gedaald is. De mengvoederindustrie is bovendien gestopt met de productie van voeder dat met colistine gemiddeld is. Tegelijk is ook het gebruik van zinkoxide als tijdelijk alternatief voor colistine om speendiarree bij biggen te behandelen verder afgenomen. De totale reductie sinds 2015 bedraagt 55,4%. Dat is goed nieuws voor het milieu.

Geheel nieuw voor 2018 is de publicatie van de antibioticagebruiksgegevens per bedrijf (varkens, vleeskalveren, braadkippen, leghennen). Deze gegevens worden geregistreerd door de dierenartsen en verzameld in de centrale databank Sanitel-Med. Op deze manier zijn 16.000 ijkpuntrapporten ter beschikking gesteld van de bedrijven, die hiermee hun situatie kunnen vergelijken met andere. Hieruit blijkt ook dat de reductie van het gebruik van antimicrobiële middelen in 2018 volledig toe te schrijven is aan de varkenssector, die weliswaar – gelet op de grootte van de varkensstapel (grootste biomassa) – ook de grootste gebruiker is. In de braadkippen- en kalversector vond een toename plaats. Dat is een tweede pijnpunt dat nader ontleed moet worden.

Geen wonderoplossing

We vragen aan Els Goossens, diergeneeskundig adviseur bij Boerenbond, wat de alternatieven voor antibiotica zijn en of die voldoende bekend zijn. Ze verwijst naar vaccins en bioveiligheidsmaatregelen, maar geeft toe dat er geen wonderoplossing bestaat. Je moet gewoon ervoor zorgen dat bacteriën geen kans krijgen om je dieren ziek te maken, maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Overigens zijn vaccins (nog) niet altijd voorhanden. “In 2012 heeft Amcra zijn eerste zogenaamde autoregulatie-adviezen per diersector gepubliceerd. In 2013 volg-

den de ‘Bedrijfsgezondheids- en vaccinatiestrategieën’ en de ‘Gidsen voor een goed gebruik’, eveneens per diersector. In 2016 werd het advies ‘Invloedsfactoren op het antibioticagebruik bij landbouwhuisdieren in België’ uitgebracht. Al deze adviezen geven een massa tips & tricks, maar maken ook duidelijk dat er geen wonderoplossing bestaat. Er is geen *one size fits all*. Het moet ook gezegd worden dat deze adviezen onvoldoende bekend zijn in de sector. De veehouder moet erover in gesprek gaan met zijn dierenarts en uit deze uitgebreide advieslijsten een plan van aanpak en een optimaal bedrijfsgezondheidsplan voor zijn bedrijf uitwerken. Die aanpak kan van bedrijf tot bedrijf verschillen. Maar zolang er goedkope en betrouwbare behandelingen met antibiotica voorhanden zijn, zal dat wel een moeilijke opdracht zijn. De mentaliteit van de veehouders en de dierenartsen zal moeten wijzigen. Sensibilisering en ondersteuning zijn nog steeds broodnodig.”

We vragen Els Goossens of ook de humane sector wel voldoende inspanningen levert. “Europa heeft België tijdens een audit erop gewezen dat we meer inspanningen moeten doen om het antibioticagebruik in de humane sector te verminderen. Huisdokters moeten antibiotica minder snel en duurzamer inzetten. Ook van de ziekenhuis- en zorgsector worden meer inspanningen verwacht in het kader van het *One Health*-principe (mens-dier-omgeving). De overheid is met de adviezen van Europa aan de slag gegaan en werkt nieuwe structuren uit voor een meer geïntegreerde benadering van de problemen, op humaan zowel als diergeneeskundig gebied.”

En Boerenbond?

“Boerenbond is betrokken bij het kenniscentrum Amcra sinds zijn oprichting in 2012. Amcra legt de focus op een verantwoord antibioticagebruik in de veeteelt. De sector beseft zeer goed

dat er nu ingezet moet worden op een duurzaam gebruik om ervoor te zorgen dat efficiënte behandelingen met antimicrobiële middelen beschikbaar en mogelijk blijven, voor mensen zowel als dieren. Boerenbond heeft in 2016 niet geaarzeld om het AB-convenant te ondertekenen en zijn schouders onder de doelstellingen te zetten.”

Els Goossens benadrukt de drie motto's die aan de grondslag van de aanpak liggen. Het eerste luidt 'Meten is weten'. Iedereen die betrokken is bij het antibioticagebruik in de veeteelt – met de dierenarts en de veehouder voorop, maar ook farmaceutische bedrijven, de voederindustrie en de academische wereld – moet een bijdrage leveren. Ijkkuntrapporten voor dierenartsen en veehouders zijn daarbij cruciaal. Data over het gebruik op een bedrijf worden verzameld via het AB-Register of Sanitel-Med. Zo staat zwart op wit waar en hoe, waarom en door wie antibiotica ingezet worden. Zo kan een individueel plan van aanpak opgesteld worden om

het antibioticagebruik te verminderen. Dat brengt ons naadloos bij het tweede motto: 'Elk bedrijf zijn bedrijfsrapport en bedrijfsgezondheidsplan'. “De behaalde reductie met 35,4% is het resultaat van een voortdurende sensibilisering en het gebruik van bedrijfsrapporten”, aldus nog Els Goossens. “De sector heeft hiermee aangetoond dat 50% reductie tegen 2020 haalbaar is!” De ijkkuntrapporten in de pluimveesector en de kalversector hebben weliswaar vertraging opgelopen en ze zijn nog verwarrend wat het aantal dieren betreft. Is het per ronde of per kwartaal? Het is ook nog wachten op de eerste rapporten voor dierenartsen en voor de melkveesector. Veehouders en dierenartsen moeten zo veel mogelijk ondersteund worden en tips & tricks krijgen om via alternatieven en een preventief beleid naar minder antibiotica te gaan. (Het derde motto: zie kolom hiernaast) ■

 www.amcra.be

Resistentie is te bestrijden

Els Goossens van Boerenbond legt uit dat antimicrobiële resistentie (AMR) omkeerbaar kan zijn. Bacteriën hebben in de loop van tijd mechanismen ontwikkeld om te ontsnappen aan de werking van een antibioticum. Deze mechanismen zijn opgeslagen in de gencode van deze resistente bacteriën en ze kunnen deze kennis doorgeven van generatie op generatie, maar ook binnen dezelfde generatie en zelfs tussen verschillende bacteriesoorten. Wetenschappelijk onderzoek heeft al aangetoond dat een verminderd antibioticagebruik de antibioticaresistentie kan terugdringen. Met andere woorden bacteriën kunnen opnieuw gevoeliger worden voor een behandeling. Ondanks dit goede nieuws is er nog een lange weg te gaan. In recente Belgische zowel als Europese rapporten wordt gemeld dat er een tendens is naar minder resistentie in sectoren en landen die werken aan een verminderd gebruik. Maar in bepaalde bacteriesoorten blijft de antibioticaresistentie toenemen. Het is hoe dan ook een kwestie van aangehouden inspanningen, op het vlak van detectie zowel als onderzoek en van minder en duurzamer gebruik. ■

Els Goossens

diergeneeskundig adviseur
els.goossens@boerenbond.be

Aangehouden inspanning

Naast 'Meten is weten' en 'Elk bedrijf zijn bedrijfsrapport en bedrijfsgezondheidsplan', is er een derde motto of devies: 'Iedereen zijn verantwoordelijkheid en aangehouden inspanningen'. Met het AB-convenant hebben de Belgische overheid en alle partners gekozen voor co-regulatie. Dat wil zeggen dat – in tegenstelling tot zelfregulatie – gekozen is voor afstemming met anderen om tot resultaten te komen. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid nemen en een steen(tje) bijdragen.

Er zijn al bijzonder veel inspanningen geleverd. Een belangrijke bijdrage is nog weggelegd voor de lastenboeken. Maar we willen ook de overheid en de academische wereld oproepen om prioritair onderzoek te verrichten naar alternatieven voor antibiotica. Het kan niet zijn dat een verminderd gebruik gepaard gaat met meer ziekte, minder dierenwelzijn, meer sterfte of uitval en ernstige productiedalingen. Om eind volgend jaar de doelstelling te halen van 50% reductie van het totale antibioticagebruik tegen 2020, zal iedereen nog zijn best moeten doen.

“Met een bedrijfsgebonden aanpak kan 50% reductie tegen 2020 bereikt worden.”